

MEMORANDUM

Aan: UKB Plenair.
Van: Taakgroep: Auteursrecht in BKO.
Datum: 22 augustus 2025.
Betreft: Auteursrecht – trainingen als onderdeel van de universitaire BKO-opleidingen.
Versie: 1.0
Afgestemd met: Nicolien Schmaal (WUR), Lara Zeper (WUR), Annebel Soons-Koopman (OU) en Cees van Gent (VU).

Ter: ☒ Informatie ☒ Vaststelling ☐ Gedachtevorming

Versieverantwoording

Eind juni 2025 is versie 0.8 besproken in de plenaire vergadering van het UKB. Met versie 0.8 vroeg de UKB Werkgroep Auteursrecht aan UKB Plenair om verantwoording te nemen voor het eigenaarschap van het (verplicht) onderbrengen van auteursrechttrainingen in BKO-programma's, en het maken van een generieke module over het juist gebruik van auteursrechtelijk beschermde leermaterialen (als onderdeel van Open Education).

De terugkoppeling op 0.8 was dat het UKB van mening is dat zij als gremium niet het eigenaarschap kan hebben over de uitvoering van de verscheidenheid aan oplossingen die er zijn voor het incorporeren van het bewustzijn over het juist gebruik van auteursrechtelijk beschermde leermaterialen in een BKO-programma. Wel kan UKB Plenair initiatieven hiertoe lokaal ondersteunen. Omdat iedere universiteit anders is georganiseerd (zo ook het BKO-leerlijn), moeten deze activiteiten lokaal in de lijn landen. Dit vraagt niet om een uniforme aanpak, maar om verschillende oplossingen.

In het blok **Uitvoering** staan handreikingen voor het lokaal inbrengen van een *auteursrechtmodule* in een BKO-programma. De volgende 4 blokken zijn bedoeld als achtergrondinformatie en dienen als input voor het aangaan van het gesprek, en zijn een verantwoording voor de wenselijkheid (noodzaak) van het deel uitmaken van een (lokaal) professionaliseringsprogramma.

De kwestie

Het bewustzijn over het juist gebruik van auteursrechtelijk beschermde leermaterialen in het onderwijs is afhankelijk van de kennis van de docenten over wat auteursrechtelijk beschermde leermaterialen zijn, en hoe deze ingezet mogen/kunnen worden in het (digitale) onderwijs. Lokale informatiecampagnes wakkeren het bewustzijn hierover regelmatig aan. De instellingen zijn, met SURF CopyrightCheck, in staat om potentiële inbreuken inzichtelijk te maken. Dit is een vorm van het paard achter de wagen spannen, want de docent wordt geïnformeerd over een ommissie, terwijl het beter is het bewustzijn hierover te trainen. Er is geen betere plek om dit te doen, dan als onderdeel van het lokale professionaliseringsprogramma (BKO).

BKO wordt (in het algemeen) aangeboden door de professionaliseringsdiensten van een instelling. En de verantwoording van de informatieverstrekking over het juist gebruik van auteursrechtelijk beschermde leermaterialen in het onderwijs ligt (vaak) bij de universiteitsbibliotheek.

Dit memorandum is een handreiking voor het bij elkaar brengen van deze twee verantwoordelijkheden.

Onderbouwing wens

Het bevorderen van bewustwording over het juiste gebruik van auteursrechtelijk beschermde leermaterialen in het onderwijs wordt over het algemeen gezien als taak van de universiteitsbibliotheek van een WO-instelling.

Daarvoor wordt door de diverse universiteitsbibliotheeken een zeer breed scala van voorlichting ingezet. Deze workshops / e-learnings / instructiefilms / libguides / en andere uitingen worden over het algemeen *vrijblijvend* aangeboden. De intentie om deze te volgen ligt over het algemeen bij het individu, en wordt vaak als een vrijblijvende inspanning gezien.

Tegelijkertijd krijgen instellingen verplichtingen opgelegd ten aanzien van het juist auteursrechtelijk gebruik van leermiddelen. Zeer nadrukkelijk door de uitvoering van de Easy Access 23/25 – regeling en de daar aan verbonden kosten, maar ook door de visie op Open Science, waaronder het delen en gebruiken van Open Educational Resources zeer wordt aanbevolen.

Kortom, het bevorderen van het bewust en juist gebruik van auteursrechtelijk beschermde leermaterialen in het onderwijs zou bij *de bron* moeten worden geïntroduceerd. En hiervoor is er geen betere plaats dan binnen het BKO-programma wat iedere instelling moet aanbieden.

Opname van auteursrechtelijke educatie binnen een BKO-programma is ook een positief signaal naar Stichting UvO. Hiermee laat de instelling zien dat dat er bewustzijn wordt gecreëerd ten aanzien van het gebruik van auteursrechtelijk beschermd materiaal, en dat het onderwijzend personeel proactief getraind wordt in de basis van het auteursrecht.

Waarom auteursrechten - educatie

Zoals boven beschreven zijn er verplichtingen opgelegd om te sturen op het juist auteursrechtelijk gebruik van leermiddelen. Een analyse over alle WO-instellingen laat zien dat de integratie van dit onderwerp binnen de lokale BKO-trainingen zeer divers is vastgelegd, variërend van geen enkele bijdrage tot verplicht onderdeel.

De aanbieders (meestal de universiteitsbibliotheeken) worstelen om het onderwerp op de onderwijsprofessionaliserings-agenda van hun instelling te krijgen. En degenen die het voor elkaar hebben gekregen, hebben heel veel geïnvesteerd, maar zijn nog onzeker over de continuïteit van hun bijdrage.

Ondertussen komen docenten dagelijks in aanraking met auteursrechten tijdens hun werkzaamheden:

- men moet zich houden aan de EAR23/25;
- men wordt geacht open leermaterialen te gebruiken;
- men wordt geacht de onderwijsvisie van de instelling te volgen, waar *Open Education* en *Open Educational Resources* een logisch onderdeel zijn van de Open Science – visie;
- men wordt geacht kennis van zaken te hebben met betrekking tot het gebruik van gelicentieerde leermaterialen;
- men wordt geacht om kennis van zaken te hebben om studenten te kunnen uitleggen welke leermaterialen legaal (≠ Studeersnel.nl) gebruikt kunnen worden ter voorbereiding op een tentamen.

Landelijk is er vanuit meerdere invalshoeken de wens om zowel het juist auteursrechtelijk gebruik van leermaterialen, als Open Education als thema's in de BKO of een andere professionaliseringprogramma's te integreren. Deze wens is moeilijk op de agenda te krijgen van de lokale aanbieders van BKO, als ook op de agenda van het landelijk overleg van BKO-aanbieders. Het vaakst gehoorde argument is dat het BKO-programma al bomvol zit, en dat er meerdere thema's zijn die om tijd en aandacht vragen. Wanneer aan al deze verzoeken gehoor wordt gegeven, is dit een uitholling van de professionaliseringsopdracht aan aankomende docenten.

Kortom, er wordt naast vakkennis te veel geëist aan additionele kennis om onderwijs te kunnen verzorgen. Terwijl kennis van zaken van het juist auteursrechtelijk gebruik van leermaterialen bij kan dragen aan het terugdringen van de kosten die een instelling maakt om onderwijs te verzorgen. Met de juiste auteursrechtelijke (basis)kennis kunnen docenten bovendien sneller en meer efficiënt de juiste leermiddelen verzamelen en plaatsen op een online leeromgeving.

Daarbij is een fundamenteel begrip van het auteursrecht belangrijk om bewust open access licenties te kunnen selecteren. Dit stimuleert tegelijkertijd de bewustwording rondom de Open Science initiatieven en kan dan zelfs bijdragen aan de erkennen & waarderen programma's aan de WO-instellingen. Want het gebruiken van een open access licentie kan bijdragen aan het gesprek over open leermaterialen.

Overzicht BKO – inspanningen per instelling

Naar aanleiding van de vragen die leven bij de taakgroep Auteursrecht in het BKO:

- welke instellingen hebben materiaal dat in professionaliseringprogramma's van docenten wordt gebruikt?
- en, welke onderwerpen komen daarbij aan bod?

is er aangesloten bij een uitvraag die gedaan is door de taakgroep *Professionalisering*.

Hierop is de volgende terugkoppeling gekomen:

Instelling	Is professionalisering auteursrechten onderdeel van de BKO in je instelling? Zo ja verplicht of optioneel?
Erasmus Universiteit Rotterdam	Nee
Open Universiteit	Enkele basisprincipes gevolgd door een zelftest komen aan bod in de cursus "Leertraject onderwijsontwikkeling" ¹
Protestantse Theologische Universiteit	
Radboud Universiteit Nijmegen	Nee
RUG / UMCGroningen	Ja – optioneel Zie bijv. deze opdracht als optioneel onderdeel van de BKO
Theologische Universiteit Apeldoorn	
Tilburg University	
TU Delft	Nee, in 2024 is er een presentatie gegeven over copyright, maar of dat in 2025 gebeurt, is op het moment onduidelijk.
Universiteit Leiden	
Universiteit Maastricht	Nee
Universiteit Twente	Nee
Universiteit Utrecht	
Universiteit van Humanistiek	
UvA / HvA	
Vrije Universiteit Amsterdam	Ja. Flip the classroom model. Half uur voorbereiding en max. 3 kwartier in BKO-cursus. Centraal staat ondersteuning van AIP ²

¹ Meer informatie hierover in de [bijlage](#).

² Meer informatie hierover in de [bijlage](#).

Wageningen University & Research	Nee. Wel kort onderdeel (presentatie) in “Start to teach course” Pre-BKO optionele course. ³
----------------------------------	--

Bron: [uitvraag van de taakgroep Professionalisering van de UKB Werkgroep Auteursrecht](#).

Aanpak

Landelijke wens tot integratie in BKO-leerlijnen

Er is binnen de universiteitsbibliotheken een brede wens om zowel het juiste auteursrechtelijke gebruik van leermaterialen, als Open Education op te nemen in de BKO-leerlijnen. Dit blijkt uit de agenda's van verschillende gremia, waaronder de UNL *Open Education-werkgroep*, het Npuls-programmaonderdeel *Digitale Leermiddelen*, en de UKB *Werkgroep Auteursrechten*. Deze partijen benadrukken het belang van toegang tot en hergebruik van digitale leermaterialen, en pleiten voor bewustwording en educatie rondom auteursrecht binnen het onderwijs.

Beperkte invloed op beleidsvorming

Hoewel de noodzaak tot integratie breed wordt erkend, hebben bovengenoemde gremia geen directe invloed op de beleidsagenda van lokale BKO-aanbieders of het landelijk overleg van BKO-coördinatoren. Dit bemoeilijkt de structurele verankering van het onderwerp. Om voortgang te boeken, is het essentieel om eigenaarschap te definiëren en te bepalen wie het initiatief lokaal of landelijk verder moet dragen. Een lokale invulling lijkt de meest effectieve benadering, waarbij de universiteitsbibliotheek een logische inhoudelijke verantwoordelijke is. Zowel op strategisch/tactisch niveau, waar bijvoorbeeld het management het gesprek kan aangaan over de noodzaak, als op operationeel niveau, waar het AIP/CIP met (generiek ontwikkelde) trainingsmodules kan bijdragen.

Voorstel voor structuur en samenwerking

Om draagvlak te creëren en de integratie van auteursrechtelijke educatie binnen BKO-programma's te ondersteunen, is binnen UKB Werkgroep Auteursrecht een taakgroep nodig die generieke inhoud verzamelt, onderhoudt en suggesties doet voor het gebruik ervan.

Deze taakgroep kan de instellingen informeren over het succesvol integreren van auteursrechtelijke modules in hun BKO-aanbod. Zij kunnen instellingen die al succesvol zijn in het integreren van auteursrechtelijke modules in hun BKO-aanbod introduceren bij collega-instellingen of als taakgroep meehelpen bij het opzetten van een plan van aanpak. In beide gevallen is het van belang om vragen rondom eigenaarschap, inhoudsbeheer, strategische aansluiting, financiering en kennisdeling helder te adresseren.

Wanneer een taakgroep als deze onder de vlag van UKB wordt ingericht, moet men (het UKB) zich realiseren dat dit verder gaat dan de inspanningen die de leden van de *taakgroep: Auteursrecht in BKO* binnen de UKB werkgroep Auteursrecht nu leveren. Het ontwikkelen van content en onderhouden ervan is een serieuze taak.

³ Meer informatie hierover in de [bijlage](#).

Uitvoering

Het probleem wat geduid wordt in het blok **De kwestie**, heeft als meest kansrijke oplossing de lokale integratie via universiteitsbibliotheken met landelijke ondersteuning van de UKB:

1. Het sluit aan bij bestaande structuren: universiteitsbibliotheken zijn al inhoudelijk betrokken bij auteursrechtelijke voorlichting en hebben expertise in huis.
2. Het geeft flexibiliteit: er wordt erkent dat elke instelling anders is georganiseerd en biedt ruimte voor lokale invulling, wat de kans op acceptatie vergroot.
3. Door een landelijke werkgroep of netwerk op te zetten (zoals voorgesteld in het blok Aanpak), kunnen instellingen kennis delen en gezamenlijk generieke content onderhouden.
4. De bewezen praktijkvoorbeelden (zoals de VU en RUG) kunnen als basis dienen om op voort te bouwen.
5. Er is geen verplichting van bovenaf. Het voorstel vermijdt een top-down verplichting, wat weerstand zou kunnen oproepen. In plaats daarvan wordt gekozen voor faciliteren en ondersteunen.

Reactie UKB Plenair

UKB Plenair bedankt de taakgroep voor de handreiking en is het eens met de strekking van de aanbevelingen om dit onderwerp verder te brengen. De vorming van een netwerk van instellingen die hiermee ervaring hebben om kennis uit te wisselen sluit aan bij eerdere opmerkingen van UKB omdat UB's verschillen in hun mandaat en betrokkenheid bij BKO en wordt gezien als voorkeursroute voor adoptie.

Naar aanleiding van opmerkingen binnen het UKB Plenair zijn de aanbevelingen als volgt aangepast. UKB Plenair is het eens met de strekking van de aanbevelingen:

- Lokale verankering: breng de CIP's binnen de UB's in positie om inhoudelijk verantwoordelijk te zijn voor auteursrechtelijke content ter ondersteuning van docenten (of binnen BKO of op een andere manier passend bij de instelling)
(Opmerking taakgroep: omdat de UB's verschillen in hun mandaat is het aan de directeur van de UB om dit te beleggen bij de coördinator van het CIP)
- Landelijke ondersteuning: richt een UKB-taakgroep in die generieke content ontwikkelt, onderhoudt en deelt via een centrale plek. UKB plenair vraagt UKB WG Auteursrecht deze taakgroep op te richten voor het ontwikkelen van content. Voorstel is dat UKB WG Auteursrecht verantwoordelijk is voor het onderhouden en delen van de content.
(Opmerking taakgroep: agenderen voor de volgende WG UKB A - bijeenkomst)
- Flexibele implementatie: laat ruimte voor lokale invulling en maatwerk, passend bij de organisatie van de instelling.
(Opmerking taakgroep: wordt meegenomen naar volgend WG UKB A - overleg)

Stappen	Wie	Deadline
- Schrijven versie 0.4	Cees van Gent	04.04.25
- Redactie versie 0.5	Annebel Soons-Koopman & Nicolien Schmaal	25.04.25
- Eindredactie versie 0.6	Cees van Gent	01.05.25
- Ter vaststelling voorleggen aan UKB Werkgroep Auteursrecht verwerken commentaar versie 0.7	Taakgroep	26.05.25
- Voorleggen ter vaststelling aan UKB Plenair	Vz UKB Werkgroep Auteursrecht	01.07.25
- Bespreking in UKB Plenair	UKB Plenair	25.06.25
- Verwerken commentaar UKB Plenair	Taakgroep	15.08.25
- Voorleggen 0.9 aan UKB	Taakgroep	22.08.25

- Vaststellen 1.0	Taakgroep + UKB	15.10.25
- Verspreiding versie 1.0 aan deelnemers WGA	Vz UKB Werkgroep Auteursrecht	01.11.25
- Gebruik en implementatie	Instellings-AIP's	31.12.25

Bijlage

Met toevoegingen van de opstellers van dit memorandum:

- De VU gebruikt een Canvas-site ter voorbereiding op een workshop van drie kwartier. De VU haar doel is het juist gebruik van auteursrechtelijk beschermde leermaterialen te bevorderen. Opzet kan beschikbaar gemaakt worden via Canvas Commons. Daarnaast gebruikt de VU in deze workshop een PPTx om eea te verduidelijken en te ondersteunen. Ook deze PPTx kan beschikbaar worden gesteld. De VU heeft 1x per half jaar overleg met de lokale docentprofessionalisering – organisatie ter evaluatie inzet van de UB in BKO.
- Wageningen Universiteit gebruikt:
 - Presentatie van een 45-60 min binnen een pre-BKO cursus over bibliotheekdiensten, auteursrecht en Open Education;
 - ‘Chat station’ waar docenten die de BKO volgen vragen kunnen stellen over auteursrecht en Open Education. Tegelijkertijd zijn er ook *chat stations* over andere onderwerpen. Is een verplicht onderdeel maar de keuze of je één of meerdere *chat stations* bezoekt is vrij.
 - Een voor alle medewerkers te volgen optionele hybride presentatie over “Open Education and copyright in teaching materials”. Deze wordt 2x per jaar aangeboden.
- Bij de Open Universiteit wordt binnen de cursus “Leertraject onderwijsontwikkeling” aandacht besteed aan auteursrechten. Het betreft enkele basisprincipes, gevolgd door een zelftest.